

Tako je kapitalizem napredoval in se širil, dokler se ni razrastel v

imperializem, ki je povzročil svetovno vojno. Vojna je spravila v produkcijski proces nove množice delovnih žen. V vseh panogah, v vseh poklicih je bilo treba nadomeščati moške. Nekatere so se prostovoljno javile v »službo domovine«, kakor so to imenovali. Korak v strelske jarke. Izdelevale so granate in drugo municijo, torej orožje smrti, namesto da bi darovale ljubezen in vzbujale življenje, kot to sladko predpisuje ženi meščanska moralka. V Avstriji je razvijala vojna uprava veliko agitacijo med ženami, ki so v zaledju stradale in hodile raztrgane. Obljubljala jim je dobro hrano in obleko in ni čudo, da se je odzvalo tem sirenskimi glasovom 36 tisoč žen in deklet, ki so šle na fronto in služile tam v vojaških pisarnah in bolnicah. Na Lovčenu je bil v avstrijski postojanki pisalni stroj, toda dekle, ki je prispela iz Dunaja, da bi nanj tipkala, je bila malo v pisarni. Namesto nje je delal poročnik, »dama« pa — tako so nazivali ta dekleta — je morala skrbeti, da častniki niso obupali v črnogorski samoti. V neki ženski poklicni posredovalnici je zahteval nek častnik kot pogoj za sprejem v tako službo: »Mlada in lepa mora biti, dobro oblečena in prijetnega vedenja.« In neki poveljnik na jugu je dejal tovarišu: »Oglej si damo, ki bo prišla danes; če je lepa, jo obdrži tu, ako ne, jo pošlji dalje v Albanijo.« Tako so pošiljali »dame« tudi dalje. Mnoge so nesrečno končale v trpljenju in sramoti, druge so se vrnile okužene in bolne. Ako je minila lepota ali zdravje, jih niso več potrebovali in so jih poslali nazaj z opombo: »nravno oporečna, pri armadi neuporabna«.

Tudi tedaj ni bilo naperjeno proti ženi bojno geslo: ven iz poklicnega dela, nazaj v družino! Za vojno, ki so jo izzvala kapitalistična nasprotja in je služila imperialističnim ciljem denarnih mogotcev, ni bila nobena žrtev prevelika, so bili pozabljeni vsi pomisleki, meščanska morala in čut človečanstva.

Gospodarska stiska je torej prisilila ženo k zaslužku, ne luksusu ali kaprica, ampak resnična in bridka potreba. Kapitalizem pa jo je sprejel, da jo izkorišča v svoje profitar-ske namene.

2. V vzrokih gospodarske krize je naš list že pisal in sicer obširneje v lanski majski številki. Seveda je ni povzročilo žensko delo, marveč je posledica nasprotij, ki so bistvena kapitalističnemu sistemu, katerega označa brezobziren boj za dobičkom, nesmotno gospodarstvo.

Imperializem z vsemogočnostjo finančne oligarhije (vlada bank in denarnih mogotcev) in vprašanem odvisnih dežel in kolonij je ta nasprotja še bolj zaostрил in naredil sedanjo krizo neozdravljivo.

Iz teh vzrokov izhaja tudi brezposelnost, ki jo večja še racionalizacija. Stroji se izpopolnjujejo in prevzemajo vedno več človeškega dela. Dobiček tega pa si prisvaja podjetnik sam in meče delavce na cesto. Marx imenuje to »kapitalistično uporabo strojev« v nasprotju z družbeno uporabo strojev, ki bi se vršila tedaj, če bi koristili stroji delavcem, da bi jim lajšali delo in krajšali delovni čas ob neokrnjeni mezdi, katera bi bila odmerjena za pošteno in kulturno preživljanje.

Tako je res, da smo si v produkcijskem procesu in v poklicih drug drugemu napoti: ženska odjeda zaslužek moškemu, moški ženski, žena ženi in mož možu. Vsi morajo ponujati na prodaj svojo delovno silo skoraj pod vsakim pogojem ter so še veseli, če morejo nekaj zaslužiti. Kajti treba je živeti in v največ slučajih pomagati tudi svojcem. V današnjih razmerah sta oba, mož in žena, potrebna in upravičena do zaslužka.

Ako pa bi bilo urejeno gospodarstvo tako, da bi služilo blaginji delovnega ljudstva in ne — kakor danes — brezdelnim parazitom (zajedavcem, ki pijejo kri drugim), bi ne bilo brezposelnosti, zakaj na svetu je dovolj dela in jela za vse. V Rusiji n. pr., kjer odpravljajo kapitalizem in uvajajo kolektivno gospodarstvo (ne fašistično-stanovsko!), celo primanjkuje delavcev.

Tudi o vzrokih propadanja patrijarhalne družine smo že pisale. Družino je uničil kapitalizem, ki ji je vzel vse gospodarske funkcije. Bila je trdna, dokler je bila temelj gospodarstva, dokler je preskrbovala družbo z življenjskimi potrebščinami. To delo pa je prevzela industrija, ker ga izvršuje s stroji hitreje in bolje. Družinski člani so postali doma odveč in so se morali udinjati stroju. Patrijarhalna družina torej ne propada radi ženskega dela, ki je šele posledica kapitalizma samega, radi kapitalističnega načina produkcije in gospodarstva sploh.

Tako smo pokazale, da današnje gospodarske in socialno-etične stiske ni kriva delovna žena, ampak kapitalizem in njegova zadnja etapa (postaja), imperializem.

3. Tu naj torej poborniki proti ženskemu delu in dozdevni reformatorji današnje družbe zastavijo svoj

vpliv in naj skušajo rešiti ljudstvo kapitalističnega izrabljanja. Uprejo naj se razmeram, ki pehajo danes matere vsled bede v smrt, ko so matere celo primorane umoriti sebe in otroke, ker jim družba odreka vsako življenjsko možnost, razmere, vsled katerih ne prodajajo le dekleta in žene svoje telo, temveč tudi starši svojo deco, razmere, ki ustvarjajo zločince in največji zločin: morjenje množic delovnega ljudstva v imperialističnih vojnah. Takega boja seveda ne začenjajo, kajti fašistom in njihovim pomagačem v boju proti delovni ženi ni za rešitev ljudstva, ampak za rešitev kapitalizma. Fašizem je skrajni napor kapitalizma za obstoj in največje nasilje nad ljudstvom — spomnimo se le preganjanja ročnih in duševnih delavcev v Nemčiji. Rešitev kapitalizma narekuje tudi borbo proti delovni ženi. Treba je potolažiti lačne množice, treba je zakriti prave vzroke ljudske bede, treba je zavreti osvobodilni boj in ga speljati na napačen tir. Zato izganja fašizem žene iz poklicev in produkcijskega procesa in ima tudi uspehe, a le začasne. Kajti žena se ne more docela in stalno umakniti iz socialnega življenja, kjer je potrebna radi gospodarstva samega in radi lastnih življenjskih zahtev. Zato je boj proti delovni ženi reakcionaren in varanje ljudskega mnenja.

Končno moramo poudariti še naše stališče glede ženskega dela samega. Me si prizadevamo pripraviti novo, boljše družbo, kjer bo tudi delo človeku v veselje in ponos. Zato mora biti olajšano in delovni čas skrajšan. V to svrhu bodo morali delati vsi, možje in žene. Delo žen v produkciji in v poklicih je tudi pogoj za socialno zanimanje, za gospodarsko svobodo, za pravilno politično orijentacijo in udejstvovanje žene, skratka življenjski pogoj boljše družbe, ki jo bosta zgradila oba, mož in žena, zvesta, enakovredna in enakopravna tovariša v boju, delu in uspehih. Tudi materam mora biti odprta pot v poklicno in drugo javno delo, a razmere morajo biti take, da jim izvrševanje tega obojega ne bo nezno breme, ampak radostna vsebina življenja.

Tragedija obupane matere.

Maribor, 2. septembra.

Zadnje znižanje delavnih ur v železniških delavnicah je pretreslo marsikatero družino. Tako je težko gospodinjila tudi žena železničarja v Pekrah, ki je preživljala kopico otrok. Zadnje dni je reva obupala nad življenjem in sklenila je napraviti konec svojemu trpljenju. Včeraj

okrog 8. se je zaklenila v sobo in spila večjo množino lizola. Ker je delj časa ni bilo na spregled, so jo pričeli otroci pogrešati. Ko se pa mati le ni oglasila, je starejši sin splezal na okno in opazil, kako se mati zvija na postelji. Na krike otrok so prihiteli sosede, ki so siloma odprli vrata in takoj poklicali reševalce. Nesrečnico so prepeljali v bolnico, kjer so jo rešili gotove smrti.

Tragedija Celjanke Jožefine Schmidtove, ki je, kakor znano, obupana zaradi bede s svojim sinčkom v nekem zagrebškem hotelu hotela v smrt, pa se ji to ni posrečilo, dočim je bil sinko rešen vsega hudega, je bila v soboto zaključena pred zagrebškim sodiščem. Sodniki so upo-

števali vse težke okoliščine velike življenjske tragedije ter prisodili obtoženki najnižjo kazen — nekaj tednov zapora — pogojno. Razsodbo je sprejela publika z glasnim odobravanjem. Schmidtovo so takoj izpustili iz zapora.

Zlato naše hrane Jajnine

*Makaroni, spageti, testenine
za juho.*

Sodrug Zugwitz

Vse, ki smo poznali sodruga A. Zugwita, je pretresla žalostna vest o nenadni smrti našega starega soborca, voditelja jeseniških organizacij.

Ko se je pokojni sodrug Zugwitz 21. nov. vračal iz Dobrave pri Bledu, kjer je bil po službenih opravkih kot ravnatelj Konzumnega društva za gorenjsko okrožje, je šel čez Savo po zasilni brvi. Nesreča je hotela, da je ravno tam, kjer je voda najgloblja in deroča, omahnil in padel v valove, ki so ga zagnili in odnesli. Vse prizadevanje rešiteljev je ostalo brezuspešno.

Sodrug Zugwitz je bil znan borec. Vstopil je v razredni pokret v svoji najzgodnji mladosti. Kot kovinar je med svojimi sodelavci na Savi pri Jesenicah neutrudno širil razredno zavest, tako dolgo, da mu je uspela ustanovitev strokovne organizacije kovinarjev, ki ima danes vodilno mesto med jeseniškim delavstvom.

Sodrug Zugwitz se je tudi vneto udeleževal v delavskem združništvu, ki je pod njegovim vodstvom utrdilo svoje temelje. Istotako je bil sodrug Zugwitz vedno na mestu v vseh panogah razrednega pokreta in v vseh akcijah za interese delavstva.

Jeseniško delavstvo je tudi visoko cenilo njegovo zavednost in doslednost ter mu ob vsaki priliki izrekalo svoje zaupanje in mu izročalo vodstvo svojih akcij.

Impozanten pogreb sodr. Zugwita je najjasneje pričal o visokem ugledu, ki ga je sodr. Zugwitz užival na Jesenicah. Na njegovi zadnji poti ga je spremlilo devet rdečih zastav ter mnogo zastopnikov raznih organizacij.

Sodružici Heleni, predsednici podružnice Zveze delavskih žen in deklet, izrekamo svoje najgloblje sožalje ob nenadni in kruti izgubi njenega soproga. Tolaži naj jo zavest, da s svojo zavednostjo in agilnim delovanjem med jeseniškimi sodružicami sledi njemu in nadaljuje njegovo delo.

Sodragu Zugwitu bodi ohranjen časten spomin!

Naši posli.

Tako je bilo imenovano predavanje po ljubljanski radio-postaji nedavno.

Ker sem slučajno bila tedaj na dopustu ter prebivala pri svoji sorodnici, ki ima tudi zvočnik, sem to

Čehosl. industrija deli odlikovanja.

Gospa Meta ni razumela niti besedice od vsega, kar je govoril njen šef, tako vzvišene in svečane so bile njegove besede.

Navzoč je bil tudi gospod župan v fraku in gospa županja.

Eno je bilo gotovo: da je ona, gospa Meta, delavka nove predilnice bombaža, bila središče vsega dogajanja. Ona in tovariši in tovarišice iz raznih obratov v mestu.

Šef je dovršil govor, na mizi je bilo razvrščenih mnogo odprtih škafeljev, v vsaki ovalno odlikovanje na belo-zelenem traku. Po poročilu mestnih časopisov se je vršila proslava tako:

»Po odlikovanju je povzel besedo župan g. N., da čestita slavljenecem v imenu mesta in je poudaril potrebo skupnega dela. V imenu slavljenecov se je zahvalil g. prokurist R.; mestni svetnik g. V. pa je končal to proslavo s posebno zahvalo tukajšnje industrije veteranom dela, katerim je svetoval, naj zastavijo svoj vpliv, da bo tudi nadalje vladalo v podjetjih soglasje in mir.«

Potem rokoval: »Gospa Meta, vi izgledate, kakor bi imeli sedemnajst let« in svečanost je bila končana. S škafeljem in zavojem papirja pod roko, v praznični obleki, je odšla gospa Meta domov.

Čitam diplomu v okviru:

»Častno izpričevalo.

Kot priznanje za sedemindvajsetletno delo, od 14. aprila 1900 pri tvrdki H. L. nasledniki d. d. v Flöhu, poklanja Udruženje saških lastnikov predilnic J. P. v Chemnitzu

gospo Meti Schneider to častno priznanje z željo, da bi mogla slavljenka še mnogo let, v polnem

zdravju, zvesto služiti tvrdki. Udruženje saških podjetnikov predilnic.

Chemnitz, 17. novembra 1927.

Podpis.«

Gospa Meti se je posrečilo, da služi firmi še nadaljna tri leta. Vsekakor ni bilo prav v redu z onim, kar je označeno v diplomu »v polnem zdravju«, ali vendar je šlo.

V marcu 1931 je dobila gospa Meta kuverto s plačo in pismom od ravnatelja.

V pismu je bila odpoved. Odpoved? Po tridesetih letih?

Meta Schneider se javi pri ravnatelju. Ravnatelj se v razgovoru omehča in obljubi, da bo preklical odpoved.

Čez nekaj dni dobi obvestilo, da sme delati v »zgornji« tovarni, ki se nahaja v Falkenu.

Do Falkena je dobra ura in pol. Mimo tega bi morala delati gospa Meta v drugem redu, od 2. ure do 10. ure ponoči. Meta Schneider gre zopet do šefa. Ona ne razume tega, nima več toliko moči.

Šef: »Ali, gospa Schneider, od vas sem najmanj pričakoval takega odgovora. Vi torej zavračate to delo?« »Ni vam prikladno ob 10. uri ponoči? Vaš mož je brezposeln, lahko vas spremlja.« »Tako, torej tudi to ne gre. Ali veste, da je to odtegovanje od dela in da radi tega ne boste dobili 6 tednov podpore?«

Častno odlikovanje leži pod steklom, a Meta Schneider hodi trikrat v tednu po brezposelno podporo.

Tu smo pokazali, kako zahteva podjetnik od svojih delavcev vdanost in zvestobo, sam pa brezvestno peha veterane dela na cesto.

Theodor Balk.

predavanje pazljivo in z zanimanjem poslušala.

Ne rečem, da ta predavateljica ni povedala marsikaj resničnega, in tudi koristnega za gospodinjino in tudi pomočnico, vendar me je zelo vznemljilo, ker je bilo vse predavanje tako prirejeno, da je zamoglo in celo moralo slabe gospodinjne podkrepiti v njihovem slabem razpoloženju napram gospodinjskim pomočnicam; te pa navdati z malodušnostjo v njihovem stremljenju po čim najboljše izpopolnitvi ob zavesti, da se jih le vedno smatra kot breme in potrebno zlo v tujem gospodinjstvu.

Ob poslušanju sem si delala beležke, katere hočem tu nekoliko komentirati.

Sem tudi jaz gospodinjska pomočnica (kuharica) in službujem že skoro 20 let. Imela sem dobre in slabe službe. Od doma poučena o načelih današnjega družabnega reda (moj oče je bil namreč industrijski delavec, kovinar) sem se vedno znala prilagoditi vsakokratnim razmeram. Zavedala sem se vedno, da sem jaz svoji gospodinjini to, kar je bil moj oče družbi, lastnici tovarne, kjer je delal. Namreč z mezdo kupljena delovna sila in nič drugega.

Imela sem pa tudi gospodinjne z visoko srčno kulturo; te sem pa ljubila kakor rodno mater in zanje kar podzvedno z vse drugačnimi čustvi in skrbmi delala. V teh službah sem tudi jaz čutila »patrijarhalno« navezanost, toda ob današnjih, naglo se menjajočih razmerah ni več mogoče službovati v nedoglednost, taki slučaji so že zelo redki kljub dobri volji in dobrih odnošajih gospodinjne do svojih poslov.

Ne ugovarjam ugotovitvi ge. predavateljice o slabi vzgoji služkinj. Vendar bi bila upravičena želja, da bi ga. predavateljica tudi preiskala, da-li so tudi vse gospodinjne dobro vzgojene, namreč z ozirom na srčno kulturo. Za ugotovitev kulturne stopnje služkinje je pač potrebno, da se jo predvsem smatra za človeka z vsemi dobrimi in slabimi nagnenji, kot človeka, na katerega so več ali manj vplivali in vplivajo razmere, v katerih je živel oz. živi. Da pa životarenje, katerega je bila deležna sedanja generacija služkinj, ni baš zavdanja vredno, to mora biti pač vsakomur jasno.

Gotovo ni zagovarjati, ako gospodinjska pomočnica na službenih potih postaja in se razgovarja z znankami, vendar to postajanje ne znese po 2 do 3 ure dnevno, kakor je zahtevala ga. predavateljica. Da služkinja ne zmore vsega dela, ali da je pozabljiva ali neokretna, bo najbrž

iskati vzroka tam, kjer se ga za take nedostatke poišče za domačo gospodično hčerko, namreč v njenem zdravstvenem stanju ali hribah razvojne dobe ali morda tudi v psihičnem nerazpoloženju. Morda je tudi služkinja po krivdi razmer zgrešila poklic. Ako n. pr. služi, rada poje in žvižga, bi bila morda tudi ona boljša kot pevka, kakor pa je kot služkinja, toda to ji še ne sme jemati pravice do kruha.

Nezmogljivosti dela oz. preobremenjenosti z njim tudi niso toliko krive služkinje kakor razmere, v katerih žive današnje gospodinjne.

Smo pač majhen in ubožen narod, kateremu poleg tega tudi gospodarska kriza ne prizanaša. Tako je tudi vsaka gospodinja primorana, da krči izdatke za svoje gospodinjstvo. Prvi in prvo, kar pride pri tem na vrsto, so izdatki za služkinjo. Neredko kje se jo prikradja pri hrani. Povsod se jo pa obremeni z delom, katero vrše v enakih gospodinjstvih po dve ali tri osebe. Tako n. pr. že v srednje veliki trgovski hiši, pri uradniških rodbinah vseh kategorij itd. Take rodbine drugih narodov dokazujejo svetu svojo nobleso s tem, da si puste streči od večjih oseb, a pri nas smo za to mnogo preskromni oz. vidimo nobleso le v toaletah in lišpu.

Akoravno se služkinjam očita, da zahtevajo »visoke plače«, so te v resnici običajno zelo majhne, za vse delo, ki ga morajo opravljati. Da pa so pisarniške uradnice danes še slabše plačane, to vendar ne opravičuje morebitne zahteve, da bi morale služkinje delati morda za samo hrano. In še to kakšno? Vsa ta dejstva dokazujejo zopet, da svobodne strokovne organizacije delujejo pravilno, ko streme za splošnim izboljšanjem gospodarskega položaja vsega delovnega ljudstva, torej tudi uradništva, ki tudi zaposluje gosp. pomočnice. Sporedno z dvigom gospodarskega stanja se bo moralo uveljaviti spoznanje, da je sleherni služabnik človek, enak svojemu gospodarju. Upravičena je zahteva gospodinj po višji strokovni izobrazbi gosp. pomočnic kakor si jo zamorejo pridobivati n. pr. avstrijske gosp. pomočnice. Da je pa v Avstriji poselsko vprašanje tako dobro rešeno, so temu pripomogle in to izvajale predvsem svobodne marksistične strokovne organizacije.

Da je Splošno žensko društvo zahtevalo starostno zavarovanje za gospodinjske pomočnice je hvalevredno, toda tudi ta zahteva je izšla že pred desetletji iz marksistično strokovno organiziranega delavstva, ka-

tero se ob vsaki javni akciji vedno znova pojavlja. Tega zavarovanja bomo deležne tudi gospodinjske pomočnice šele tedaj, kadar ga bo doseglo ostalo delavstvo. Zato je edino prav, da smo gospodinjske pomočnice vedno v zvezi z drugimi delavskimi organizacijami, ker le združenim močem sta prosep in zmaga zagotovljena.

Dolžnosti članstva do strokovnih organizacij.

V zadnji številki »Ženskega lista« smo podale pregled ugodnosti, ki jih nudijo strokovne organizacije. To so namreč dolžnosti, ki jih mora organizacija glasom svojih pravil vršiti napram članstvu.

V tem listu pa premostimo dolžnosti, ki jih ima članstvo napram organizaciji.

Strokovna organizacija more svojemu članstvu ščititi po zakonu zajamčene pravice le, ako se članstvo teh svojih pravic zaveda in organizacijo takoj obvesti, ko zana, da so te njegove pravice ogrožene oziroma okrnjene.

Strokovna organizacija more zbirati podatke, na podlagi katerih išče izboljšanje socialno-gospodarskega položaja svojemu članstvu le, ako članstvo organizaciji te podatke daje s tem, da se redno udeležuje članskih sestankov. Strokovna organizacija more nuditi svojemu članstvu pomoč v brezposelnosti, boleznih itd., le, ako članstvo redno plačuje svoje prispevke (članarino).

Strokovna organizacija more izobraževati svoje članstvo le, ako se članstvo udeležuje predavanj in tečajev, ki jih organizacija prireja in čita časopise, revije in knjige, ki jih organizacija priporoča in izdaja.

Strokovna organizacija more gojiti družabnost med članstvom le, ako se članstvo udeležuje prireditve organizacije, kjer se medsebojno spozna ter tako med seboj ustvari domačnostne vezi in duhovno sorodstvo. Tedaj postane organizacija članstvu drugi dom.

Strokovna organizacija mora članstvu kazati pravo pot v izboljšanje in do zmage le, ako se vse članstvo brezpogojno in vztrajno pokorava odločbam in odredbam vodilnega odbora, ki ga je članstvo samo izvolilo.

To so dolžnosti članstva napram organizaciji v dosegu pravic, ki jih organizacija članstvu mora nuditi.

Za obstoj, uspeh in prosep organizacije je pa članstvo dolžno, da vedno in povsod varuje in pospešuje ugled svoje organizacije s tem, da je vztrajno v njenih vrstah, da povsod in vedno z vsemi svojimi pomaga pri delu za organizacijo ter da nenehoma pridobiva organizaciji novih članov.

Organizirano delavstvo mora biti ponosno na svojo razredno zavest in značajno se ne sme pustiti zavajati na stranpota, ki vodijo delavstvo v objem njegovih izkoriščevalcev in zatiralcev. To so namreč vsa udruženja, ki ne priznavajo oz. zametavajo marksistično razredna načela. S. B.

Poplave.

Leto za letom je tako. Ob vsakem večjem naliivu nastane po vseh slovenskih pokrajinah povodenj. Zbirajo prispevke za poplavljenec, r

Tudi razna društva, Rdeči križ predvsem, imajo zbirke za poplavlence.

To stanje je neznosno: Prvič, ker kmetstvo in vse ostalo prebivalstvo preveč trpi, ker mu divje vode uničujejo trdo delo vsega leta, ker vode trgajo njihova bivališča, hleve, rušijo mostove, ovirajo promet, odnašajo živino, po drugi strani pa je tega avnega nabiranja tudi že čez mero dovolj.

Kaj bi bilo potrebno? Kaj zahteva kmet, kaj mora zahtevati.

Prvo je regulacija vodnih sil. Pri današnjem stanju tehnike bi morala biti prva skrb slehernega vodstva, da vse tehnične iznajdbe prenese do poslednje vasi. Treba je poglobiti struge naših voda, treba je zgraditi nasipe, rekam, ki menjajo svojo strugo (kakor n. pr. Mura) je treba odkazati stalno strugo, jo poglobiti, obzidati. Po močvirnatih krajih in za namakanje po poljih je treba po načrtu napraviti jarke za odvajanje vode in za namakanje, treba je napraviti prekope, izvesti kanalizacijo, napeljati vodovod, zidati betonske mostove — pa ne bo več poplav. — Če si sedaj še mislimo, da bi oskrbovali in gradili nove ceste, kakor se spodobi, če bi izvedli elektrifikacijo (ljudje navadno mislijo, da je pri nas elektrifikacija izvedena, pa se temeljito motijo), če bi razlastili veleposestva in bi tam uredili vzorna gospodarstva, ki bi bila šola kmetom, kjer bi se praktično naučili obdelovanja, ki je najboljša, kjer bi dobivali vse moderne stroje, kjer bi preiskovali zemljo in jo od kraja do kraja res natančno proučili, bi bilo kmetu pač že dokaj lažje. Če bi nadalje onemogočili zajedavski stan prekupčevalcev in bi ustanovili kmetске zadruge, ki bi naravnost, brez posredovalca, ki bi odiral kmete in delavce, oddajali svoje pridelke delavskim zadrugam, obratno pa bi delavske zadruge naravnost, brez posredovalca, nudile kmetiskim zadrugam industrijske izdelke, če bi bilo storjeno to, in bi še razveljavili kmetijske dolgove — večina kmetov je zelo zadolžena — bi naši kmetje, pa tudi delavci, drugače živeli.

...

Internacionalna dinamita.

Razorožitvene konference so bile že pred vojno. Tudi tedaj so se vršile na švicarskih tleh. Razlika je bila samo v tem, da so se sestajale namesto diplomatov, zunanjih ministrov,

— dame plemenitih duš, izboljševalci sveta, literati in drugi utopisti (sanjači), ki so zasedli dvorane in predsedniške mize.

Tak kongres se je sestal l. 1892 v Bernu. Povabljen je bil nanj tudi Alfred Nobel, izumitelj in tovarnar dinamita. Poziv ni bil

nikaka ironija (zasmeh) in tudi ne provokacija (izzivanje). Alfred Nobel je bil — »prijatelj miru«.

Nobel ni prišel na kongres. To je pojasnil v pismu, naslovljenem Bertu Suttner, znani propagatorici miru, takole:

»Moje tovarne bodo morda bolj pripomogle h koncu vojni, nego vaši kongresi. Oni dan, ko bosta dve oboroženi armadi v stanu, uničiti druga drugo v eni sekundi, bodo vsi civilizirani narodi bežali z grozo od vojne.«

Zdi se, da to Nobelovo prepričanje ni bilo posebno trdno. Bila je le teorija za pomirjenje vesti: proizvajalec najsilnejšega vojnega orožja, tovarnar dinamita Nobel, se je poskušal opravičiti pred pacifistom (pobornikom miru) Nobelom. Še isto leto vidimo, da išče »mirovne specialista«.

1895 umre Nobel in zapusti 31 in pol milijona švedskih kron imetja. Obresti od tega ogromnega premoženja se razdele vsako leto med pet ljudi: trem znanstvenikom, enemu pisatelju in onemu, »ki si je pridobil največ zaslug za pobratenje narodov in za zmanjšanje vojnih sil, kakor tudi za sestavljanje in razširjenje mirovniških kongresov.«

Podjetje, od katerega prejemajo denar učenjaki, »idealistični« pisatelji in »mirovni apostoli«, je Nobelov dinamični trust (združene tvornice dinamita). Dividende (dobiček) niso majhne, znašajo 20 odstotkov. Nobelov trust ima podružnice po vsem svetu. Seveda ne dela trust le za Nobelov fond, njegov delniški kapital je večji od delnic, ki so ostale po Nobelu. V tem trustu je posebljena »internacionala« misel kapitalizma: »Dinamično delniško društvo, prej Alfred Nobel Hamburg«, je bilo prežeto pravega nemškega duha in je zalagalo nemško armado s pravim nemškim dinamitom. »Nobels Explosives Com« v Glasgovi (na Angleškem) oskrbuje zopet angleško vojsko z angleškim dinamitom. Dinamično podjetje »Japanese Explosives Ltd« je do jedra japonsko, a »Societe Anonyme d'Arendonek« je od belgijskega vojnega ministrstva.

Ko se je začela v avgustu 1914 svetovna vojna, veselje delničarjev ni bilo majhno. Vse do konca 1918 je zalagal eden in isti trust vse vojskujoče, prijatelje in sovražnike, antanto in centralne sile, z dinamitom. Nemškim in angleškim delničarjem je bilo prav vseeno, ali bodo od njihovega dinamita raztrgani na kose Nemci ali Angleži — da bodo padli le stotisoči na tej ali na oni strani. Vojaki so padali, da bi mogle rasti delnice in dividende.

1915 je bil tudi razpuščen, delničarji so dobili delnice svojih »nacionalnih« dinamičnih družb.

Theodor Balk.

Oboroževanje leta 1932.

Zadnje čase je prišlo med evropskimi državami in med Nemčijo do nasprotja glede vprašanja razorožitve. Nemški fašizem se oborožuje do zob in postaja vedno bolj nevaren svojim sosednim državam, kakor tudi svetovnemu miru. Posledica fašističnega razpoloženja v Evropi je vedno večje oboroževanje posameznih držav.

Toda to oboroževanje se je vršilo tudi, predno je prišel v Nemčiji Hitler na krmilo. Anarhija v kapitalističnem gospodarstvu povzroča nasprotstva med posameznimi gospodarskimi skupinami, ki morejo vsak čas izzvati vojno. Treba je torej nepresta-

nega oboroževanja, da se obvarujejo interesi kapitalistov.

L. 1932 je bilo proglašeno za leto mirovnega prizadevanja. Poglejmo, kakšno je bilo oboroževanje posameznih držav v tem letu »miru«.

Amerika se je pripravljala za obračun z Japonsko. Njen proračun za vojsko je znašal 586 milijonov dolarjev. Pomnožila je podmornice in letala, ojačila je celo infanterijo. Kitajski je posodila 1 milijon dolarjev, zato pa je morala naročiti Kitajska v Ameriki 500 bojnih letal, ko jih je 150 že prej kupila.

V Italiji se je večal spor s Francijo, zato je bilo treba nabaviti 30.000 ton novih bojnih ladij.

Francija je s pristankom socialistične stranke porabila 50 odst. vseh izdatkov za oboroževanje. V svojem načrtu je imela zgradnjo 1100 novih letališč in je votala 100 milijonov frankov za gradnjo novih tvornic dušika, iz katerega izdelujejo strupene pline. Vojna mornarica se je povečala za 1 križarko, kateri je sledilo še pet in tudi 20 podmornic. Industrija orožja je zvišala obratovanje za 108 odst. Izvoz orožja, ki je povečini šlo v Mandžurijo, je poskočil od 3 milijonov na 13,5 milijonov frankov.

Tudi Anglija je bila dobro oborožena. Poljska je namenila 50 odst. svojih dohodkov vojnim namenom.

Češka pa je izdala v »mirovnem« letu 1932 štirikrat več za oboroževanje kot za izobrazbo.

...

Po svetu in doma.

Razorožitvena konferenca, ki se je radi izstopa Nemčije čutila zelo omajano, se je končno razšla z upanjem na skorajšnji nov sestanek. Vse države čutijo svojo nemoč in tožijo nad neuspehom. Angleški zunanji minister in predsednik razorožitvene konference Henderson postaja vse bolj nezadovoljen in svari pred nadaljevanjem oboroževalne politike.

Trenje med velesilami in njih interesi traja dalje. Japonska izziva; ponovno so japonska letala preletela meje Sovjetske unije. Spor radi manžurske železnice traja in je slej ko prej oster.

Na drugi strani sta se zbližali Amerika in Rusija. Na povabilo predsednika Roosevelta je sovjetski komisar za zunanje zadeve Litvinov odpotoval v Washington, kjer so Združene države uradno priznale Rusijo. Državi si izmenjate poslanike; s tem je Amerika odrekla zastopnikom ruske emigracije in bele armade vsako upravičenost zastopati rusko državo pred svetom. Rusija je od Amerike dosegla priznanje kreditov in s tem se bodo gospodarski stiki med državama poglobili.

Rooseveltove gospodarsko-finančne reforme, ki sicer upoštevajo obstoječe razmere in jim ne moremo odrekat neke upravičenosti in smotrene prevdarnosti, ki so pa v obstoječem kapitalističnem gospodarstvu obsojene na neuspeh, so zadele na odpor finančnikov, industrijcev in poljedelcev. Velike stavke farmerjev, ki se upirajo znižanju cen poljedelskih produktov (zlasti mleka), so bile potlačene z oboroženo silo. Rudarske stavke so pogoste in dosegajo velike obsege.

Sicer se razvijajo svetovni dogodki v znamenju vladnih kriz, novih volitev in preosnov.

V Franciji je vlada pod predsedstvom republikanca Daladiera radi novega prora-

čuna padla. Svetovna gospodrska kriza, rastoče oboroževanje in utrjevanje mej napram Nemčiji so prisilili vlado, da je izdatke za notranjo upravo skržila na najskrajnejše. Hotela si je pomagati z znižanjem uradniških plač, z uvedbo novih in zvišanjem obstoječih davkov. Toda na močnem odporu francoskega meščanstva, ki ima v parlamentarnem sistemu razmeroma še zadosti opore, je bila prisiljena k umiku. Stavila se je nova vlada pod predsedstvom Sarrauta, sestojeca iz približno istih strank. Muči se, da na drug način ustvari ravnotežje v proračunu. Socialistična stranka tudi zdaj ni nastopila enotno. Radikalnejši socialisti so glasovali proti Daladierovi vladi. — Francija ima ogromne zlate zaklade v državnih zakladnicah, toda gospodarskega ravnotežja si s tem mrtvim denarjem ne zna ustvariti.

Hitler je hotel opravičiti svoje početje pred svetom in je pustil glasovati za sebe v tkzv. plebiscitu, ki se je vršil 12. nov. Z brezprimernim terorjem in sleparstvom je plebiscit izkazal sledeče rezultate: za politiko režima je glasovalo 40.601.577 volilcev in volilk, proti politiki režima 2.100.765 volilcev. Udeležba pri volitvah je bila 95 odst. Sliši se, da je ponekod število oddanih glasov presežilo število upravičenih volilcev. Izredno zanimivi in poučni so rezultati plebiscita v koncentracijskih taborih. Kakor znano, se nahajajo tam le marksisti in neprijatelji fašističnega režima. Tudi tu je vlada dosegla 90 odstotno volilno udeležbo in priznanje. Vsaka nadaljna beseda o tem glasovanju bi bila odveč.

Nemška vlada zatrjuje pred svetom svojo miroljubnost. V tem smisu je Nemčija sklenila s Poljsko pakt o nenapadanju. — Toda iz Pariza prihajajo razkritja o tajni diplomatski okrožnici iz Berlina, kjer v 10. točkah izpoveduje Nemčija svoje sovražno in maščevalno stališče napram Franciji, zahteva revizijo mirovnih pogodb in povrnitev kolonij ter enakopravnost oboroževanja brez vsake mednarodne kontrole. Nemški fašizem je torej slej ko prej bojno razporejen.

Proces proti požigalcem nemškega parlamenta se ne premakne z mesta. Med drugimi je bil zaslišan tudi minister Göring, ki je v ostrih izpadih proti komunistu Dimitrovu izrekel grožnjo, da bodo obtoženi komunisti obsojeni, če se njih krivda dokaže ali ne. Ob tej priliki je Göring napadel celo rusko vlado, češ da ne plačuje svojih obveznosti napram Nemčiji. Na sovjetsko intervencijo je morala nato nemška vlada izjave svojega ministra preklicati kot neresnične.

Avstrijski kancler Dollfuss je na svojem potovanju po Koroški doživel neprijetne stvari. Na vseh straneh so pokale bombe in so skušali narodni socialisti motiti mir z javnim nasiljem. Avstrijska vlada se je odločila za ostrejša ukrepe in uvedla za vsako nasilje, ki ogroža državno varnost ali življenje oseb, preki sod s smrtno kaznijo. Smrtna kazen je bila v Avstriji odpravljena in so jo sedaj »na splošno željo prebivalstva« zopet upeljali.

Italija je končno likvidirala s parlamentarnim sistemom. Mussolini je združil v svojih rokah vojno, letasko in pomorsko ministrstvo in reorganiziral celotno italijansko narodno obrambo. Vse borbene nacionalno-fašistične organizacije namerava priključiti ministrstvu za narodno obrambo, tako tudi milico. Tako naj bi fašističen duh prevzel celokupno italijansko vojsko. Imenovanih je bilo 20 novih senatorjev — generalov; civilni vpliv tako postaja vedno manjši.

Španija je razpisala nove pralamentarne volitve. 7000 kandidatov je v 44 kandidatih listah poizkušalo zmagati. Volilna borba med starim fevdalizmom, klerikalizmom in socializmom je bila izredno ostra. Tudi mladi španski fašisti so poizkušali svojo moč. Ogromno večino so dobili konzervativci s pomočjo ženskih glasov.

Zastopniki balkanskih narodov so v Solunu z vznešenimi besedami manifestirali svojo vzajemnost, nato se je balkanska konferenca razšla.

Rumunija doživlja vladno krizo. Razumljivo je, da dosedanja vlada agrarcev (zemljoradniki) ni mogla v dobi krize popraviti obupnega gospodarskega stanja države. Rumunija je prav kakor vse balkanske države izredno odvisna od zapadnih vevlesil in nekateri listi so mnenja, da je prav ta zunanji vpliv vzrok padca vlade. Novo vlado nameravajo sestaviti liberalci.

V Palestini so se Arabci uprli proti naseljevanju Židov. Prišlo je do velikih pouličnih pretepov. Angleška vlada ščiti Žide, ki imajo v rokah tudi precej kapitala.

Jugoslavija se je v zadnjem času pogajala z nekaterimi državami glede izmenjave gospodarskih produktov. Takšno pogajanje s Čehoslovaško se je na žalost vključ tesnim prijateljskim zvezam, o katerih se države ob vsaki priliki zagotavljajo, razbilo, in to zaradi zneska 6 milijonov kron, ki ga naj bi češki izvozniki utrpeli. Ugodno so se zaključila gospodarska pogajanja s Španijo, pogajanja s Švico in Italijo še trajajo. — Jugoslavijo je posetil grški vojni minister general Kondilis.

Jugoslovanski parlament je začel s svojimi rednimiasedanji. Na programu je bila razprava o agrarnem zakonu. Razen nujnih reform je ostalo dosedanje stanje. Sprejet je bil zakon o obvezni telesni vzgoji državljanov do 20. leta. Poslanska zbornica in vladni časopisi povdajajo važnost novega zakona z ozirom na narodno brambo in splošni politični položaj. Redke proteste s strani nekaterih poslancev je parlament onemogočil z izključitvijo dotičnih od nekaj sej. — Finančni minister je predložil nov proračun, sestavljen v znamenju štednje in znižan za pol milijarde.

V železniškem prometu so prišle v veljavo nove tarife. Za kratke proge, kjer železnici konkurira avtobusni promet, so cene nekoliko znižane. V splošnem so pa znatno višje.

Pred državnim sodiščem za zaščito države se je vršil proces proti nekaterim bivšim avstrijskim oficirjem, ki so vohunili v prid dveh sosednjih držav. Glavni krivec je bil obsojen na smrt in obsojen. Drugi so dobili višje ali nižje zaporne in denarne kazni.

Istotam sta se vršila dva procesa proti komunistom. V drugem procesu so se zagovarjali slovenski akademiki iz Ljubljane. Študentki Šentjurčeva in Mračevićeva sta bili obsojeni vsaka na dve leti ječe. Obsojeni so bili tudi akademiki od 5 let do 6 mesecev: Vojnilović, Wenigerholz, Bole, Kovačič. Akad. B. Kidrič je bil oproščen.

Iz naših podružnic. Trbovlje.

Dne 8. novembra se je vršil ustanovni občni zbor podružnice Zveze del. žena in deklet s sledečim dnevnim redom:

1. Poročilo pripravljalnega odbora. 2. Čitanje podružničnih pravil. 3. Pomen organizacije. 4. Volitev podružničnega odbora. 5. Razno.

Predsednica Petretičeva pozdravi navzoče in izvoljeni zapisničarici ss. Cerinšek

in Petan zasedeta svoja mesta. Zastopnica centralnega odbora s. Brezarjeva čita in tolmači pravila. Nato oriše življenje in trpljenje delavskih žena in pokaže razliko med meščansko ženo in delavčevno. Povdaria pomen delavske ženske organizacije ter naglasi, da si morejo žene in dekleta le potom strokovnih organizacij izvojevati boljšo bodočnost. Boljše življenske pogoje bodo dosegle le po marksističnih organizacijah. Tam naj se izobrazujejo, ker le potom izobrazbe pridejo do razumevanja stališča delavskih žena in spoznavanja, kakršne so njih bodoče naloge za ureditev človeške družbe.

Pri vseh korakih, katere namerava zavzeti organizacija, naj se najprej posvetujejo z moškimi strokovnimi organizacijami in z njimi skupno delajo, da bodo uspehi čim boljši. Dalje svari pred vsemi nasprotnimi organizacijami, katere bi jih hotele zavajati. Edina in pravilna pot je v marksističnih organizacijah in poziva občni zbor, da strne svoje vrste, gre na delo za duševno in kulturno izobrazbo in dela na strokovnem kakor tudi na gospodarskem polju za dobrobit delavstva.

Predlagan in sprejet je bil sledeči odbor: Strniša Ivanka, Petan Štefi, Cerinšek Kati, Bastič Roza, Savinšek Marija, Tržan Fani, Rehar Fani, Petretič Marija, Pliberšek Poldi, Hudarin Jožefa, Gnilšak Terezi-ja in Vozel Julka.

K zadnji točki se oglasi s. Arh, ki povdaria važen pomen organizacije in dolžnosti, katere imajo žene napram njej. Organizacija je zato tu, da se delavsko žensko izobrazuje in da bo tudi delavčeva žena imela iste pravice kakor jih ima meščanska in da bo enakopravni član človeške družbe. Slika trpljenja delavčeve žene in njenega moža ter poziva k njuni medsebojni solidarnosti.

Črna.

Po kratki bolezni je umrla naša prva članica »Zveze del. žena in deklet«, sodružica Katrica Šahmanova. Bila je zvesta članica naše »Zveze« in marljiva sotrudnica »Svobode«. Kot mlada proletarka je razumela gibanje proletarske žene in je z veseljem sledila našemu delovanju. Katrica, ni Te več! Tvoja borba je končana. Nič več ne boš okušala grenkobe krivičnega življenja proletarke. Nadaljevale bomo borbo za pravice vseh proletarskih žena. Pogrešale Te bomo v tej borbi. Obljubljamo Ti, da se bomo borile in vztrajale do končne zmage vsega proletariata! Tvojemu možu in hčerkici, ki Te bodeta težko pogrešala, izreka-mo ob priliki te težke izgube naše najiskrenejše sožalje!

Odbor Zveze del. žena in deklet podr. Črna.

Pluj.

Odpovala je od nas sodružica Lidija Delfin. Žal nam je za njo, ker je bila tu zelo agilna v delovanju za prosep naše podružnice Z. d. ž. in d. Prepričane pa smo, da bo tudi v Celju, kjer se je sedaj nastanila, budila tamošnje ženske-delavke ter delovala na to, da se ustanovi tudi tam podružnica Z. d. i. d., ki mora obstojati povsod, kjer trpe delavske žene.

Odbor Zveze del. žena in deklet.

Iz uprave.

Današnji številki prilagamo tudi poštno položnice ter prosimo vse naročnice, da nakažejo čimprej naročnino, tako da bo koncem decembra v redu. V drugem slučaju bomo primorani list ustaviti.